

7. Vodianka, L. D., Yaskal, I. V. (2012), "Synergy effect in enterprise activity: classification and approaches to evaluation", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3, Vol. 1, pp. 7–12.
8. Kravchenko, O. S. (2014), "Practical aspects of synergy assessment as a principal criterion for selection of efficient merger or takeover agreements under transformation of business models of domestic enterprises", *Mechanism of Economic Regulation*, no. 2, pp. 79–87.
9. Kukhnyi, L. (2015), "Methodological aspects of assessment of the synergetic effect from integration of companies (based on the study of lighting engineering companies of Ukraine)", *Socio-Economic Problems and the State*, Iss. 2 (13), pp. 340–349.
10. Tivonchuk, I. O., Glinska, G. Ya. (2008), "Measuring synergetic effect of confluence and absorption of enterprises", *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, Iss. 6 (74), pp. 39–51.
11. Shportko, H. Yu., Vishnevskaya, M. K. (2017), "Research of methods for determination of the synergistic effect of cluster structures", *Ekonomika i suspilstvo*, Iss. 9, pp. 716–721.

УДК 338.43.334.7:657

РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СТВОРЕННІ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Мостенська Т.Л., д.е.н., професор, *Тур О.В.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
Україна, 03041, м. Київ, вул. Героїв оборони, 11*

5194050@bigmir.net

**Київський національний лінгвістичний університет,
Україна, 03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73,*

oleksandr.tur@gmail.com

Останнім часом питання державно-приватного партнерства набувають актуальності, особливо для забезпечення ефективного розвитку територіальних громад і вирішення питань, пов'язаних із створенням передумов ефективного соціального розвитку. Державно-приватне партнерство широко впроваджується як інструмент об'єднання ресурсів підприємницького капіталу та територіальних громад. Широка сфера застосування державно-приватного партнерства робить його останнім часом об'єктом уваги науковців України та інших країн світу. Визначення причин впровадження державно-приватних партнерств як інструменту поділу відповідальності між приватними та державними партнерами, забезпечення участі партнерів у інтеграційних процесах та створенні доданої вартості дозволяють розглядати державно-приватне партнерство як чинник розвитку конкурентних переваг окремих регіонів та країни взагалі. Внесено пропозицію з використання принципів та інструментів державно-приватного партнерства для створення молочних кооперативів.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, аграрні формування, молочні кооперативи, ланцюг доданої вартості.

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЗДАНИИ АГРАРНЫХ ФОРМИРОВАНИЙ

Мостенская Т.Л., д.э.н., профессор, *Тур А.В.

*Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины
Украина, 03041, г. Киев, ул. Героев обороны, 11*

5194050@bigmir.net

*Киевский национальный лингвистический университет,
Украина, 03680, г. Киев, ул. Большая Васильковская, 73*

oleksandr.tur@gmail.com

В последнее время вопросы государственно-частного партнерства приобретают актуальность, особенно для обеспечения эффективного развития территориальных общин и решения вопросов, связанных с созданием предпосылок эффективного социального развития. Государственно-частное партнерство широко внедряется как инструмент объединения ресурсов предпринимательского капитала и территориальных общин.

Широкая сфера применения государственно-частного партнерства делает его в последнее время объектом внимания ученых Украины и других стран мира. Определение причин внедрения государственно-частных партнерств как инструмента разделения ответственности между частными и государственными партнерами, обеспечение участия партнеров в интеграционных процессах и создании добавленной стоимости позволяют рассматривать государственно-частное партнерство как фактор развития конкурентных преимуществ как отдельных регионов, так и страны в целом. Внесено предложение по использованию принципов и инструментов государственно-частного партнерства для создания молочных кооперативов.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, аграрные формирования, молочные кооперативы, цепочка добавленной стоимости.

THE ROLE OF THE STATE-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE CREATION OF AGRARIAN FORMATIONS

Mostenskaya T.L, Doctor of Economic Sciences, professor, *Tur O.V.

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Ukraine, 03041, Kiev, Heroiv Oborony str., 11*

**Kyiv National Linguistic University,
Ukraine, 03680, Kyiv, Velyka Vasilkivska str., 73*

Public-private partnership issues are becoming particularly relevant for ensuring the effective development of territorial communities and addressing issues related to the creation of prerequisites for effective social development, especially in recent times. Public-private partnership is widely implemented as a tool for combining the resources of entrepreneurial capital and territorial communities. The wide sphere of application of public-private partnership makes it an object of attention of scientists of Ukraine and other countries of the world in recent times. Public-private partnerships are an instrument for sharing responsibility between private and public partners. The participation of partners in integration processes and the creation of a value chain allows us to consider public-private partnerships as a factor in developing the competitive advantages of individual regions and the country as a whole. The reasons for implementing public-private partnerships in economically developed countries are defined.

The authors propose to use the principles and tools of public-private partnership for the creation of dairy cooperatives.
Key words: public-private partnership, agrarian formations, dairy cooperatives, value chain

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державно-приватне партнерство у світовій практиці сприймається як ключовий інструмент вирішення важливих проблем регіонального розвитку. Державно-приватне партнерство дозволяє вирішувати проблеми територіальних громад за рахунок об'єднання ресурсів підприємницького капіталу та територіальних громад.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання державно-приватного партнерства останнім часом є об'єктом уваги наукової спільноти і розглядається в працях українських та зарубіжних учених. Зокрема цій проблемі присвятили публікації такі науковці: В.В. Варнавський, І.І. Воронков, Т.І. Воронкова, К. Джомо, А.В. Домбровська, Т.К. Єфименко, І.З. Запатріна, О.В. Карий, І.М. Килимник, Н.Є. Клевцевич, Т.К. Коляда, Т.М. Лобода, Л.В. Мавріна, М.К. Макаренко, А.В. Мостепанюк, К.П. Павлюк, Д.Н. Платц, К.М. Процак, Н.К. Саванкова, М.З. Сафонов, Є.В. Черевиков, К.М. Шарма та ін. Разом із тим, на наш погляд, недостатньо уваги в публікаціях приділяється дослідженню можливостей державно-приватного партнерства для вирішення проблеми розвитку фермерства аграрних кооперативів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення принципів та функцій державно-приватного партнерства, ролі державно-приватного партнерства у створенні аграрних формувань, підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Державно-приватні партнерства мають широку сферу функціонування, виступають одним із найпоширеніших видів партнерств. До сфери створення державно-приватних партнерств входять частіше за все транспорт, міське планування та реконструкція, будівництво

соціального житла та об'єктів соціокультурного призначення, створення технологічних центрів; реконструкція та будівництво мереж водопостачання та каналізації, будівництво та забезпечення експлуатації освітніх, культурних і адміністративних об'єктів, розвиток туристичної інфраструктури тощо [1].

Уведення державно-приватних партнерств (ДПП) припадає на початок 90-х років ХХ ст. Воно стало основою для надання державних послуг, які дозволили переосмислити функції та можливість взаємодії державного та приватного секторів. Протягом останніх років все більша кількість країн почали використовувати цей спосіб взаємодії між приватними та державними структурами.

Приватно-державні партнерства – об'єкт уваги The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), заснованої у 1961 р. До її складу входить 35 країн. Про актуальність питань реалізації засад ДПП свідчить те, що проблеми ДПП розглядалися на 11 міжнародних конференціях, що проводила OECD.

Уряди впроваджували ДПП із різних причин. Проте все ще не існує єдиного погляду щодо визначення державно-приватного партнерства, а також співвідношення між доступністю, бюджетними обмеженнями та доступом до приватних фінансів [2].

Державно-приватні партнерства будуються на засадах поділу відповідальності між приватними та державними партнерами. При цьому на державних партнерах – відповідальність за дотримання інтересів громадськості, а на державних – забезпечення ефективності створеного партнерства за рахунок використання підприємницького досвіду, комерціалізації новацій, використання сучасних методів ведення бізнесу.

Із загальнонаціональних позицій становлення й розвиток державно-приватного партнерства слід розглядати як процес, що формує толерантні відношення між державою, бізнесом та інститутами громадянського суспільства, спрямований на досягнення соціально-економічної стабільності й національної безпеки. При цьому основною функцією державно-приватного партнерства є участь партнерів в інтеграційній схемі зі створення кінцевої продукції й у виробничому ланцюжку створення доданої вартості. Це дозволяє використовувати всі ті переваги, які забезпечує процес інтеграції й кооперації, а також за рахунок об'єднання сил і коштів знизити ризики кожного з партнерів з ДПП і забезпечити синергетичний ефект, який виникає в процесі партнерства [3, с.18].

Партнерство влади і бізнесу стає способом оптимізації виконання державою своїх обов'язків перед народом, одним із способів забезпечення реалізації цілей розвитку в інтересах всього суспільства, засобом реформування державного управління відповідно до концепції «держави-партнера» [4, с. 17].

Із позиції організаційно-правової форми ДПП – це система інститутів і механізмів, що враховує регіональну, муніципальну, галузеву й відомчу специфіку й спрямована на взаємодію партнерських відносин у вигляді договору (угоди, контракту) із взаємними зобов'язаннями, розподільними відносинами, хеджуванням ризиків, що припускає спільну діяльність суб'єктів ринкових відносин [4, с.18].

При створенні об'єднань державно-приватного партнерства територіальні громади та приватні структури мають як спільні, так і специфічні цілі.

Розвиток територій лише за кошти бюджету обмежений. Свою чергою, висока вартість інвестиційного капіталу не дозволяє розвиватися приватним структурам.

У разі, коли територіальні громади орієнтовані на впровадження масштабних стратегічних проектів, саме об'єднання приватного капіталу та коштів територіальних громад дозволить реалізувати ці проекти.

Перевагами державно-приватного партнерства є:

1. Можливість вивільнення бюджетних коштів на вирішення соціальних проблем.

2. Використання підприємницького досвіду для досягнення стратегічних цілей.
3. Забезпечення збалансованого розвитку при обмеженому бюджетному фінансуванні.
4. Створення додаткових робочих місць.
5. Одержання синергетичного ефекту від реалізації програм.

Основними принципами державно-приватного партнерства OECD визначено:

1. Установлення чітких, передбачуваних та легітимних інституційних меж, що підтримуються компетентними та належними ресурсами органів влади.
2. Збереження основних інституційних функцій та обов'язків. Це передбачає, що учасники ДПП мають бути наділені чіткими повноваженнями та достатніми ресурсами для забезпечення процесу взаємодії та чітко визначену систему звітності.
3. Забезпечення чіткості, прозорості та належного використання усіх важливих важелів регулювання, що впливають на діяльність державно-приватного партнерства.
4. Забезпечення відбору пріоритетних інвестиційних проектів через підсилення відповідальності уряду відповідності проектів визначеним стратегічним цілям. При цьому не повинно бути жодних інституційних, процесуальних або облікових упереджень як на користь, так і проти державно-приватного партнерства.
5. Забезпечення всебічного аналізу методу інвестування, визначення основних чинників ризику для прийняття рішення щодо доцільності реалізації державно-приватного партнерства.
6. Передача ризиків для управління. Ризик повинен бути визначений, ідентифікований та вимірний.
7. Забезпечення ефективності оперативного етапу державно-приватного партнерства.
8. Забезпечення дотримання попередніх домовленостей. У випадку зміни умов, пов'язаних із дискредитаційними діями або зміною державної політики, уряд повинен передбачити компенсацію приватному сектору, мають бути встановлені чіткі, передбачувані та прозорі правила для вирішення спорів.
9. Забезпечення достатньої конкуренції на ринку шляхом конкурсного тендеру та структурування програми державно-приватного партнерства.
10. Забезпечення стабільності загального обсягу інвестицій.
11. Забезпечення прозорості розгляду проекту під час бюджетного процесу. Бюджетна документація повинна розкривати всі витрати та непередбачені зобов'язання.
12. Забезпечення цілісності процесу реалізації проекту та захисту від корупції [5].

Дотримання цих принципів дозволить створення ДПП проводити прозоро та гарантувати стабільність та неупередженість при їх функціонуванні.

Здебільшого ДПП спрямоване на вирішення проблем соціального характеру (реалізація соціальних проектів), пов'язаних із об'єктами транспортної інфраструктури, освіти, охорони здоров'я. Державно-приватне партнерство сприяє збалансованому розподілу компетенцій, відповідальності та ризику між приватними та державними партнерами, його можна розглядати як інструмент довгострокового взаємовигідного співробітництва між державою та підприємницькими структурами.

Підвищення ролі державно-приватного партнерства відбувається як результат пошуку альтернативи прямому регулюванню економічних процесів. Державно-приватне партнерство дозволяє залучити в економіку додаткові ресурси. У більшості публікацій при розгляді ролі державно-приватного партнерства зазначається, що така співпраця дозволяє акумулювати

ресурси підприємницького сектора для вирішення соціально-значущих проблем країни, регіонів або територіальних громад. Проте державно-приватне партнерство може також сприяти й вирішенню проблем приватних підприємців, що дозволить на рівні територіальних громад забезпечити створення додаткових робочих місць, підвищити конкурентоспроможність продукції та передумови розвитку територіальних громад.

Особливістю партнерств є те, що вони створюються на певний термін для реалізації конкретного проекту і припиняють своє існування після його завершення.

Реалізація стратегій та середньострокових планів розвитку територіальних громад буде більш ефективною при залученні приватного сектора й створення державно-приватних партнерств.

Отже, на засадах державно-приватного партнерства можуть реалізовуватися стратегічні проекти, що спрямовані на формування конкурентоспроможних територіальних соціально-економічних систем та забезпечення стійкого розвитку регіонів.

При цьому основною причиною використання механізму ДПП у господарській практиці визнають неспроможність держави одноосібно виконувати покладені на неї завдання, виходячи із наявних ресурсів. Проте, на думку автора, ДПП можна розглядати також як інструмент створення структур, спрямованих на вирішення проблем підтримки розвитку приватного сільськогосподарського виробництва у тваринництві.

Особливої актуальності це питання набуває у світі прийняття рішення щодо заборони прийому молока на переробні підприємства від населення. У цьому разі ДПП можна використати для підтримки та створення молочних кооперативів. Об'єднання фінансових ресурсів для реалізації стратегічних планів дозволяє знизити вартість ресурсів, підвищити віддачу від використання.

Одним із напрямів використання потенціалу державно-приватних партнерств може стати вирішення проблеми організації виробництва молока та його збору для продажу молокопереробним підприємствам.

Поголів'я корів в Україні зменшилося. На початок 2017 р. молочне стадо скоротилось майже на 20%, порівняно із 2010 р. (табл. 1). При цьому темпи скорочення молочного стада в господарствах населення вищі, ніж у сільськогосподарських підприємствах на 2,8%.

Таблиця 1 – Показники виробництва молока в Україні у 2010-2016 рр.

Показники	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2016/2010 р., %
Кількість корів на кінець року, тис голів, усього	2631,2	2554,3	2508,8	2262,7	2166,6	2108,9	80,1
у т.ч. сільськогосподарські підприємства	589,1	575,2	565,4	529,2	505,1	484,6	82,3
господарства населення	2042,1	1979,1	1943,4	1733,5	1661,5	1624,3	79,5
Виробництво молока, тисяч тонн, всього	11248,5	11377,6	11488,2	11132,8	10615,4	10381,5	92,3
у т.ч. сільськогосподарські підприємства	2216,6	2535,3	2582,5	2647,5	2669,2	2705,6	122,1
господарства населення	9031,9	8842,3	8905,7	8485,3	7946,2	7675,9	85,0
Надійшло молока на переробні підприємства, тисяч тонн, всього	4793,2	4716,4	4570,2	4646,6	4251,2	4182,7	87,3
у т.ч. сільськогосподарські підприємства	2193,0	2684,4	2721,3	2880,0	2743,7	2511,9	114,5
Господарства населення	2544,2	2007,2	1824,0	1737,0	1346,1	1197,8	47,1

Джерело: розраховано за [6].

У січні-листопаді 2017 року вироблено 9681,0 тис. тонн молока, із цього обсягу 7135,1 тис. тонн (73,7% загального обсягу) – це молоко вироблене господарствами населення. За даними Мінагрополітики України, домогосподарства дали майже 40% з 3,06 млн тонн молока, переробленого у 2017 році.

У 2016 р. молока на переробні підприємства надійшло на 12,7% менше, ніж у 2010 р. При зростанні питомої ваги молока-сировини, що надійшло на переробку від сільськогосподарських підприємств, частка молока, що надійшла від населення, залишається й досі високою – 28,6%.

На фоні постійного скорочення молочного стада зміна стандартів молока-сировини може призвести до негативних наслідків, серед яких скорочення обсягів молока-сировини, що надходить на переробні підприємства, зниження рівня покупної спроможності сільського населення, прискорення процесів урбанізації та ін.

Вимоги до молока-сировини визначаються діючим стандартом ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі». Стандартом передбачено поділ молока на екстра, вищий, перший і другий сорти залежно від рівня бактеріального забруднення і вмісту соматичних клітин. З 01.01.2018 р. у дію повинен був введений стандарт ДСТУ 3662:2015 «Молоко-сировина коров'яче. Технічні умови», який визначає підвищення вимог до якості молока і врегулювання використання молока другого сорту тільки в певних цілях. З 1 січня в Україні мав запрацювати новий молочний стандарт – ДСУ 3662: 2015 «Молоко-сировина коров'яче. Технічні умови». Згідно з цим стандартом, в Україні буде відбуватися поступова відмова від молока другого сорту – того, що закуповують безпосередньо в домогосподарствах населення.

Варто зазначити, що ЄС не зобов'язує Україну забороняти одноосібникам здавати своє молоко на переробку. Безпосередня заборона молока другого сорту від населення є «економічно шкідливою», оскільки потребує значних витрат від уряду і може нашкодити молочній галузі [7].

Одержання молока вищих сортів переробними підприємствами – нагальна проблема. Обсяг молока екстра класу, що отримали підприємства у 2016 році, і склало лише 13,8% з усього обсягу молока-сировини, що надійшло на переробку, у 2017 році цей показник склав уже 15,5%.

Переробка відразу декількох сортів сировини на одному підприємстві піднімає вартість виробництва молокопродуктів, проте забезпечити існуючий обсяг промислового виробництва без молока, що виробляється господарствами населення, більшістю підприємств не можливо.

Питання збереження існуючого поголів'я корів у домогосподарствах населення та обсягів надходження сировини на молокопереробні підприємства можна вирішити шляхом створення молочних кооперативів та державно-приватних партнерств, учасниками яких можуть бути територіальні громади та домашні господарства.

ВИСНОВКИ

Державно-приватні партнерства за рахунок об'єднання приватного капіталу та капіталу територіальних громад дозволять вирішити соціальні та економічні проблеми, реалізувати стратегічні цілі та підвищити рівень конкурентоспроможності територій та виробництва продукції підприємствами, побудувати ефективний ланцюг створення доданої вартості.

Забезпечення молокопереробних підприємств сировиною, яка виробляється господарствами населення, через створення кооперативів, на засадах державно-приватного партнерства, учасниками яких є територіальні громади, що дозволить створити умови для підвищення ефективності виробництва сировини, забезпечення необхідного рівня її якості як при виробництві, так і при зберіганні та транспортуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пильтяй О.В. Сучасні концепції та підходи до визначення державно- приватного партнерства. URL: http://www.ukrppp.com/images/stories/PPP_Concept_2011.pdf
2. Public-Private Partnerships: In Pursuit of Risk Sharing and Value for Money. 2008. 142 p.
3. Макаренко М.В. Державно-приватне партнерство як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіонів. *Економіка і держава*. 2014. №8. С. 14-18.
4. Шевченко Б. О. Відносини партнерства в контексті трансформаційних змін державного управління в умовах глобалізації. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2015. № 1/7(21). С. 12-17.
5. Recommendation of the Council on Principles for Public Governance of Public-Private Partnerships (2012). OECD. 28p. URL: <http://www.oecd.org/governance/budgeting/PPP-Recommendation.pdf>
6. Сільське господарство України за 2016 рік. Статистичний збірник. Київ: Держаналітінформ. 2017. 246 с.
7. Что будет с молоком от населения? *Infagro*. URL: infagro.com.ua/chto-budet-s-molokom-ot-naseleniya/

REFERENCES

1. Pyl'tyay O.V. Contemporary concepts and approaches to the definition of public-private partnership. URL: http://www.ukrppp.com/images/stories/PPP_Concept_2011.pdf
2. Public-Private Partnerships: In Pursuit of Risk Sharing and Value for Money (2008). – 142 p.
3. Makarenko M.V. Public-private partnership as a tool for improving the competitiveness of the regions. *Ekonomika i derzhava*. 2014. №8. pp. 14-18
4. Shevchenko, B. O. Relationship of partnership in the context of transformational changes in public administration in a globalized world. *Tekhnologichnyy audyt ta rezervy vyrobnytstva*. 2015. № 1/7(21). pp. 12-17.
5. Recommendation of the Council on Principles for Public Governance of Public-Private Partnerships (2012). – OECD. – 28 p. URL: <http://www.oecd.org/governance/budgeting/PPP-Recommendation.pdf>
6. Agriculture of Ukraine for 2016. The Statistical Yearbook. K. : Derzhanalitinform. 246 p.
7. Chto budet s molokom ot naseleniyya? *Infagro*. URL: infagro.com.ua/chto-budet-s-molokom-ot-naseleniya/

УДК 502/504

НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Череп А.В., д.е.н., професор, Зубачова В.І.

Запорізький національний університет
Україна, 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

abcd@znu.edu.ua

Статтю присвячено дослідженню ефективності політики ресурсозбереження в Україні. Виконано аналіз енергоємності економіки. Планування ресурсозберігаючої діяльності держави як важеля забезпечення життєдіяльності суб'єктів господарювання і держави. Проаналізовано: підходи щодо визначення поняття й сутності «ресурсозбереження», функції ресурсозбереження в ринковій економіці. Розглянуто основні чинники та напрями ресурсозбереження. Значну увагу приділено оцінці соціо- еколого-економічної ефективності ресурсозберігаючих заходів і аспектам формування еколого-економічного механізму управління. Проаналізовано стан ресурсозбереження в розвинених країнах світу і в Україні. Відображено основні наукові трактування терміну «ресурсозбереження». Зіставлено проблеми оцінки економічної ефективності ресурсозбереження з урахуванням соціальних та екологічних факторів. Сформовано організаційну структуру управління ресурсозбереженням із метою управління процесами ресурсозберігаючого розвитку. Розроблено схему ресурсозберігаючого потенціалу, передумови розвитку ресурсозберігаючих процесів у вітчизняній економіці. Досліджено життєвий цикл ресурсу. Проведено оцінку ефективності мотивації ресурсозберігаючих заходів на макроекономічному та регіональному рівнях. Виділено заходи щодо зниження втрат ресурсів на об'єктах промислового виробництва та житлово-комунального господарства; нові методи переробки вторинних ресурсів; заходи з підвищення надійності систем транспортування ресурсів; доцільного кооперування робітників, яке забезпечує зростання продуктивності праці, а також ефективність витрачання грошових коштів,